

Прокопчук В.В.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

ВИДИ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Усі внутрішні та зовнішні функції держави безпосередньо або опосередковано спрямовані на зміцнення і вдосконалення загально-соціальних гарантій прав людини та громадянина. Згідно з цим певні державні органи й інші владні суб'єкти, на виконання норм Конституції більш конкретно і предметно в своїй діяльності, мають реалізовувати усі положення Основного Закону у відповідності з їх соціальним призначенням і конституційними та іншими законними функціями. Це, передусім, стосується органів влади та управління різних ступенів, а також посадових осіб на яких законодавцем покладені обов'язки із захисту суверенітету і територіальної цілісності держави

На всіх рівнях або держави, або політичних партій, підприємств, інших суб'єктів суспільних відносин підходи до забезпечення національної безпеки практично базуються на виокремлення в якості об'єкта національної безпеки тих чи інших проблем, вирішення яких є їх життєво важливим інтересом.

Дану проблематику досліджували В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю. Грошовий, В.М. Кириченко, О.М. Куракін, О.Ф. Скаун, В. Тацій, Ю.М. Тодика та ін.

Для національних інтересів України і законодавство, і наукова література визнають найвищу пріоритетність прав та свобод людини й громадянина.

Варто зазначити, що, згідно Закону України «Про національну безпеку» У межах повноважень, наданих відповідно до Конституції України, сектор безпеки і оборони підлягає демократичному цивільному контролю (далі – цивільний контроль). Система цивільного контролю складається з контролю, що здійснюється Президентом України; контролю, що здійснюється Верховною Радою України; контролю, що здійснюється Радою національної безпеки і оборони України; контролю, що здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої

влади та органами місцевого самоврядування; судового контролю; громадського нагляду. Цивільний контроль здійснюється за принципами верховенства права, законності, підзвітності, прозорості, ефективності та результативності.

Зокрема, парламентський контроль над сферою безпеки і оборони – це сукупність контрольних та керівних заходів, які здійснюються відповідно до Конституції із залученням представницьких державних органів (разом із громадськими організаціями), спрямованих на здійснення контролю за виконанням положень оборонної доктрини держави, воєнної політики, за оптимальними і раціональними витратами бюджетних коштів, дотриманням прав і свобод військовослужбовців і цивільних фахівців, їх соціально-правового захисту з метою ефективного функціонування усєї системи оборони країни. Встановлення та здійснення парламентського контролю за сферою безпеки й оборони є невід’ємною складовою процесів демократизації усього суспільства, важливий чинник регулювання цивільно-військових відносин, необхідна умова для європейської та євроатлантичної інтеграції.

Необхідність протистояння загрозам гібридного типу та швидким і раптовим змінам безпекового середовища актуалізує питання розбудови національної стійкості. Це передбачає, зокрема, запровадження низки нових механізмів, які дозволять існуючим системам забезпечення національної безпеки набути здатності адаптуватися без значних втрат до нових умов, своєчасно й ефективно реагувати на широкий спектр загроз, які стає все складніше ідентифікувати, посилити належним чином спроможності різних суб’єктів тощо.

Таку функцію має виконувати державна система моніторингу стану національної безпеки як комплекс заходів щодо спостережень, збирання, опрацювання, передавання, збереження та аналізу інформації про стан національної безпеки, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання можливим негативним наслідкам. Саме впровадження системного моніторингу загроз національній безпеці дослідники вважають дієвим засобом її забезпечення.

Технологія моніторингу – це збирання, збереження й аналіз необхідної для ефективного управління інформації. Тобто за своєю сутністю моніторинг є інформаційною системою, яка постійно поповнюється і забезпечує безперервність спостереження. Інші країни

мають значний досвід у створенні таких дієвих систем. Значну роль на підготовчому етапі відіграють незалежні мозкові центри («thinktank»).

Іншими словами, фактично реалізується спільний методологічний підхід до побудови концепції національної безпеки на основі аналізу реально існуючих життєво важливих інтересів і відносин як об'єкта національної безпеки. У загальному плані інтереси визначаються як сукупність потреб, що формуються у індивідів, соціальних спільнот та інших суб'єктів суспільних відносин під впливом системи відносин і спонукають їх до активної громадської діяльності. Задоволення важливих, значимих потреб обумовлює процес функціонування і розвитку, як окремих країн, їх спілок, так і життєдіяльності окремого індивіда-виробника.

Організаційну основу системи моніторингу стану національної безпеки повинні складати відповідні органи управління, служби спостереження і контролю, інформаційна система моніторингу, служба збору і обробки інформації і вироблення рекомендацій, служба технічного забезпечення діяльності системи. Вирішення завдань, поставлених перед системою моніторингу стану національної безпеки, має бути організовано за рівнями державного управління.

Ключовою передумовою впровадження єдиної та ефективної системи комплексного аналізу й усебічного моніторингу загроз національній безпеці, а також запровадження системи стратегічного планування у сфері національної безпеки, яка була б адекватною сучасному середовищу формування і реалізації національних інтересів, у провідних країнах світу є розроблення паспортів загроз та інших зазначених вище документів і постійне корегування їхнього змісту. Посадові особи, винні у невиконанні або порушенні законодавства про національну безпеку України, несуть відповідальність згідно із законом.

Громадяни, які вважають, що їх права, свободи чи законні інтереси порушено рішеннями, діями, бездіяльністю складових сектору безпеки і оборони чи їх посадових осіб, мають право звертатися до суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, використовувати будь-які інші механізми захисту прав і свобод, передбачені законодавством України. Контроль за дотриманням законодавства під час цивільного контролю здійснюється в порядку, визначеному Конституцією та законами України.

Таким чином, вищенаведене дає можливість відзначити, що практика розробки і впровадження механізмів забезпечення національної стійкості

набула вже певного поширення у світі. Як правило, країни починають застосовувати відповідні механізми у пріоритетних для себе сферах, серед яких найбільш типовими на даний час є протидія тероризму, захист критичної інфраструктури, кібербезпека, реагування на надзвичайні ситуації природного і техногенного походження, забезпечення безперервності бізнес-процесів тощо. Запровадження таких механізмів здійснюється, як правило, шляхом здійснення різних видів контролю, прийняття відповідних програм, планів дій, керівництв та інше.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України/ авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Гесць та ін. ; Нац. ін-т стратег. дослідж. ; Ін-т екон. прогнозування НАУ України. 2019.
3. Стратегія національної безпеки України. Україна у світі, що змінюється. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/project-Litvinenko-dcd38.pdf>
4. Обґрунтування концептуальних та організаційно-правових засад розробки паспортів загроз національній безпеці України: Навчально-методичний посібник // Автор. кол. Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, В. А. Мандрагеля, М. М. Шевченко, Л. М. Шипілова. – К., 2017. – 52 с.

Яковенко М.Б.

студент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

РОЛЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасній Українській державі в умовах реформування всіх сфер її життєдіяльності та кризи на сході країни, проблема національної безпеки і механізму її забезпечення є однією з ключових. Складне міжнародне становище України, анексія Криму, проблема збереження її територіальної цілісності, поширення міжнародного тероризму,